

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi

Jenni Koppi ja Ella Viianmaa

Sosionomi (AMK) kuraattorina

Selvitys Sosionomin (AMK) työtehtävistä ja osaamisesta
osana opiskeluhuoltoa Etelä-Karjalan alueella

Opinnäytetyö 2017

Tiivistelmä

Jenni Koppi ja Ella Viianmaa
Sosionomi (AMK) kuraattorina, 34 sivua, 6 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosionomi
Opinnäytetyö 2017
Ohjaajat: Yliopettaja Tuija Nummela, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosionomin (AMK) työtehtävät ja osaaminen koulukuraattorin työssä Etelä-Karjalan alueella. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, olisiko sosionomille (AMK) tarvetta kuraattorin lisäksi muuhun rooliin tai toimenkuvaan kouluympäristössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Saimaan ammattikorkeakoululle sosionomin (AMK) – koulutuksen sopivuudesta kuraattorin työhön.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusta varten haastateltiin kolmea sosionomikoulutuksen saanutta koulukuraattoria, jotka työskentelevät Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirissä. Tutkimusaineisto kerättiin yksilohaastatteluilla ja haastattelulomakkeen avulla kesällä 2017. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin opiskeluhoitoa ja kuraattorin työtä yleisesti, sosionomin kompetensseja sekä kuraattorin työtä ohjaavia lakeja.

Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että sosionomikoulutus vastaa työelämän vaatimukseen antamalla laajan perustietämyksen kuraattorin työhön. Haastatteluiden perusteella kuitenkin selvisi, että aiempi työkokemus muilta työkentiltä on eduksi kuraattorin työssä, muttei välttämätöntä. Koulutuksessa saavutettu osaaminen näkyy kuraattorin työssä etenkin teoriaosaamisessa, menetelmäosaamisessa, asiakkaan kohtaamisessa, omassa ammatillisuudessa sekä eettisessä osaamisessa. Sosionomi nähtiin ammattilaisena, jolle voisi olla kysyntää yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän työn toteuttajana kouluympäristössä.

Vastaavanlaisia opinnäytetöitä on tehty mielenterveys- ja päihdetyökentältä, varhaiskasvatuspuolelta, lastensuojelutyöstä sekä ikäihmisten parissa työskentelevistä sosionomeista.

Avainsanat: Sosionomi (AMK), opiskeluhoito, kuraattori, ydinosaaminen

Abstract

Jenni Koppi & Ella Viianmaa

Bachelor of Social Services – a specialist in school social work, 34 pages, 6 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2017

Instructor: Principal Lecturer Tuija Nummela, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this study was to collect information on the job description and knowledge of the Bachelor of Social Services in school social work in South Karelia. In addition, the purpose was to find out if a Bachelor of Social Services could have some other job description in school surroundings besides school social worker. The results were aimed to be used at Saimaa University of Applied Sciences to identify any development needs in the Degree Programme in Social Services.

This thesis study was carried out as qualitative research. The research data was gathered from three school social workers by interviewing them in the summer of 2017. The theoretical frame of the study was the student welfare, school social work and the core competences of a Bachelor of Social Services.

The results of the study show that the Degree Programme in Social Services was adequate in school social work but further knowledge is gained with work experience. The study suggests that a Bachelor of Social Services could carry out communal and preventive work in school surroundings.

Keywords: bachelor of social services, student welfare, school social work, core competence

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Opiskeluhoolto.....	6
2.1	Yhteisöllinen opiskeluhoolto.....	7
2.2	Yksilökohtainen opiskeluhoolto.....	7
3	Kuraattori.....	8
3.1	Kuraattorin asiakasryhmä	9
3.2	Toimintaa ohjaavat lait	10
4	Sosionomin kompetenssit.....	12
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja toteutus	14
5.1	Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	14
5.2	Aineiston keruu	15
5.3	Aineiston analysointi	16
5.4	Eettiset näkökulmat	17
6	Tutkimustulokset	18
6.1	Sosionomikoulutuksessa saatu osaaminen	18
6.2	Koulutuksen vastaavuus työelämän vaatimuksiin	24
6.3	Sosionomin muu rooli kouluympäristössä.....	29
7	Yhteenvedo	31
8	Pohdintaa	32
	Lähteet.....	35

Liitteet

Liite 1 Saatekirje

Liite 2 Haastattelulomake

Liite 3 Suostumuslomake

Liite 4 Sosionomikoulutuksessa saavutettu osaaminen

Liite 5 Sosionomikoulutuksen vastaavuus työelämän vaatimuksiin

Liite 6 Sosionomin muu rooli kouluympäristössä

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee kuraattorina työskentelevien sosionomien (AMK) työnkuvaa osana opiskeluhuoltoa. Lisäksi tutkimme sosionomi (AMK) -koulutuksen vastaavuutta työelämän vaatimuksiin ja samalla kartoitamme Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -koulutusohjelman mahdollisia kehittämistarpeita. Tutkimuksen tavoitteena on myös kirjoittaa artikkeli tutkimuksen pohjalta Muuttuva sosiaalialan työ Etelä-Karjalassa – tehtävät ja työkentät -julkaisuun. Rajasimme tutkittavaksi kohteeksi Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) alueella työskentelevät sosionomikoulutuksen käyneet koulukuraattorit.

Kuraattorin työnkuva on edelleen melko tuntematon, vaikka Suomessa koulusosiaalityötä on tehty systemaattisesti lähes puoli vuosisataa perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa (Wallin 2011, 21). Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kuraattorin työnkuvaa sekä sosionomi (AMK) -koulutuksen tuomaa osaamista opiskeluhuollon työympäristössä.

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Tutkittavana kohteena ovat Etelä-Karjalan alueella toimivat sosionomi (AMK) -koulutuksen saaneet kuraattorit. Haluamme tutkia aihetta, koska tällaiselle tutkimukselle on tarvetta ja opiskeluhuolto kiinnostaa meitä toimintaympäristönä. Lisäksi työ tukee omaa ammatillista kehitystämme. Vastaavanlaisia tutkimuksia on tehty Saimaan ammattikorkeakoulun tarpeeseen vanhus-, lastensuojelu-, varhaiskasvatus- sekä päihde- ja mielenterveystyöstä.

Teoriaosuudessa perehdytään opiskelijahuoltoon toimintaympäristönä sekä kuraattorin ammattiin ja työnkuvaan. Lisäksi sosionomin ydinosaaminen on osa opinnäytetyötä ja sosionomien kompetenssien näkyvyys työelämässä yksi tutkimuskysymyksistämme. Opinnäytetyössä kerrotaan myös opiskeluhuoltoa keskeisesti ohjaavat lait.

Tästä eteenpäin käytämme opinnäytetyössämme sosionomi (AMK) -nimikkeen tilalla sanaa sosionomi.

2 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää työtä, jota toteutetaan koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan psyykkisen, fyysisen terveyden, hyvän oppimisen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitämistä ja edistämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoollon sisältö ja palvelut määräytyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesti. Palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollonpalvelut. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opetustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Tarvittaessa opiskeluhoolto toteutetaan myös muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto säätelee pääsääntöisesti 1.8.2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Edellä mainitun lain lisäksi toimintaa säätelee myös useat koulutusta, opetusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja säätelevät lait. (THL 2015.)

Opiskeluhoollolla, joka on opetussuunnitelman mukaista, tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla tuetaan yksilöllistä ja yhteisöllistä hyvinvointia sekä turvallisen ja terveellisen oppimisympäristön syntymistä. Opetussuunnitelman mukaisella opiskeluhoollolla myös ehkäistään syrjäytymistä, edistetään mielenterveyttä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoollon avulla tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään varhaisessa vaiheessa oppimisen esteitä sekä tuetaan oppimista. Opiskeluhoollon avulla ehkäistään ja lievennetään myös oppimisvaikeuksia ja muita opiskeluun liittyviä ongelmia. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Opiskeluhoollon järjestämisestä ja toteutumisesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Opiskeluhoollon toteuttamista, kehittämistä ja arviointia varten laaditaan edellä mainittujen toimijoiden kanssa yhteistyössä opiskeluhooltosuunnitelma, joka on oppilaitoskohtainen. (THL 2015.) Opiskeluhoollosta vastaa opiskeluhooltoryhmä, jonka tehtävänä on turvallisen ja terveen oppilaitosyhteisön kehittäminen sekä oppilaiden laaja-alainen tukeminen. Ryhmä havainnoi ja kartoittaa riskejä, ongelmatilanteita, tehostetun tuen tarpeita sekä suunnittelee ja toteuttaa

toimenpiteitä näiden korjaamiseksi. Ryhmä hyödyntää yhteisön ja yksilön voimavaroja, etsivät ratkaisuja sekä arvioivat omaa toimintaansa ja vaikuttamismahdollisuuksiaan. Jokainen jäsen tuo ryhmään oman osaamisensa ja saa vastavuoroisesti ammatillista tukea. (Wallin 2011, 110-111.)

2.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito

Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Sillä tarkoitetaan toimintakulttuuria, jolla edistetään opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta, osallisuutta ja ympäristön turvallisuutta. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (THL 2015.)

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisöllisen opiskeluhoiton toteuttaminen. Työ kohdistuu sekä ehkäisemään kiusaamista ja poissaoloja että edistämään mielenterveyttä, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, terveellisiä elintapoja sekä opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta. (THL 2015.)

Yhteisöllisessä opiskeluhoitossa hyödynnetään moniammatillista yhteistyötä ja konsultaatiota. Yhteisöllisen pulman hoitamiseksi opettaja voi tarvittaessa konsultoida kuraattoria, psykologia tai oppilaitoksen ulkopuolisia palveluja, kuten nuorisotoimea tai kasvatus- ja perheneuvolaa. Lisäksi eri ammattilaiset voivat tulla toteuttamaan luokassa tarvittavia tukitoimia opettajan työparina. (THL 2015).

2.2 Yksilökohtainen opiskeluhoito

Vuonna 2014 voimaan tulleen uuden lainsäädännön tarkoitus on erottaa toisistaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyn yksilökohtaisen oppilashuollon ja perusopetuslaissa säädetyn koulunkäynnin ja oppimisen tuet. Yksilökohtainen opiskeluhoito, joka on oppilashuoltolain mukaista, eroaa oikeudellisesti perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Lähtökohtana molemmissa on vuorovaikutus ja yhteistyö huoltajan ja oppilaan kanssa. Koulunkäynnin ja oppimisen tuki ei edellytä huoltajan tai oppilaan suostumusta, kun taas yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen. (Opetushallitus 2017.)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle oppilaalle tai opiskelijalle annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja (Mahkonen 2014, 77.) Opiskelijan tuen tarpeen tunnistamisessa avainhenkilöitä ovat opettajat ja heidän näkökulmaansa tarvitaan myös tilanteen tarkemmassa selvittämisessä sekä tukitoimien suunnittelussa ja järjestämisessä (THL 2015).

Yksilökohtaisen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin sisältyy opiskelijan terveydentilan seuraaminen ja edistäminen sekä erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarvittavan tuen järjestäminen. Lisäksi tarvittaessa järjestetään terveyden- ja sairaanhoitopalveluja mukaan lukien suun terveydenhuolto, seksuaaliterveyden edistäminen sekä mielenterveys- ja päihdetyö. (THL 2015).

3 Kuraattori

Uudessa elokuussa 2014 voimaan tulleessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) koulukuraattorin työ on määritelty selkeästi sosiaalialan ammatiksi. Lain kelpoisuusehtojen muutosten myötä sosionomit ovat saaneet muodollisen kelpoisuuden toimia kuraattorina. Kuraattori-nimikettä käytetään, kun tehtävää hoidetaan sosionomikoulutuksella, nimikettä vastaava kuraattori käytetään silloin, kun tehtävästä vastaa sosiaalityöntekijän koulutuksen saanut henkilö. Nimikkeet eivät ole luonteeltaan hierarkkisia. Jokaisen oppilaitoksen käytössä on oltava sosiaalityöntekijän koulutuksen saaneen vastaavan kuraattorin palvelut. (Suomen Sosionomit ry 2016.)

Koulukuraattori on yksi opiskeluhoollon työntekijöistä. Koulukuraattorin työtehtäviin kuuluu muun muassa oppilaiden voimavarojen lisääminen sekä myönteisten ratkaisuiden etsiminen. Tyypillisiä tilanteita, missä kuraattoria tarvitaan avuksi, ovat luokan työilmapiirin ylläpitäminen, ristiriitatilanteet opettajan ja oppilaan välillä, kiusaaminen, pinnaaminen, kotiongelmien tai luokan vaihtumisesta johtuvat siirtymävaiheet. Keskeisesti koulukuraattorin työssä huomio kiinnittyy oppilaan arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. Työskentelyn lähtökohtia ovat oppilaan kuulluksi tuleminen, hänen sosiaalisten ja emotionaalisten tarpeiden huomioon ottaminen sekä aktiivisen toimijan rooli kouluyhteisössä. Koulukuraattori työskentelee

koulussa, jolloin palvelut ovat oppilaiden, opettajien ja vanhempien helposti saatavissa. Työskentely koulussa, lapsen ja nuoren arkiympäristössä, mahdollistaa myös varhaisen tuen antamisen. (Pedanet 2013.)

Kuraattori toimii yhtenä oppilashuoltoryhmän jäsenenä ja hän työskentelee muun muassa koulun sosiaalisen kulttuurin ja oppimisilmapiirin kehittäjänä, erityisopetuksen tarpeen arvioijana sekä kodin ja koulun yhteistyön edistäjänä. Koulukuraattorin työn sisältöön kuuluu myös opettajien työn tukeminen sekä konsultointi. Työ sisältää myös muille yhteistyötahoille annettavaa konsultaatiota sekä käytännön yhteistyön suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Koulukuraattorin yhteistyötahoja ovat esimerkiksi koulupsykologit, terveydenhuollon henkilöstö, kunnan muiden sosiaali- ja terveystoimen palveluiden henkilöstö sekä sivistys- ja koulutoimen henkilöstö, nuorisotyön henkilöstö ja poliisi. (Talentia 2017, 16-17.)

Opiskeluhoollon kuraattoripalvelujen järjestämisestä vastaa oppilaitoksen sijaintikunta (THL 2015). Etelä-Karjalan alueella kuraattoripalveluista vastaa Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimi (Eksote 2017). Sosiaalihuollon henkilöstön mitoituksessa linjataan koulun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät. Talentian mukaan yhtä koulun sosiaalityöntekijää kohden tulisi olla korkeintaan kolme kouluyhteisöä. Kouluyhteisöjen yhteenlaskettu oppilasmäärä olisi tällöin noin 600 oppilasta yhtä koulukuraattoria kohden. Kuraattorin yksilötyöhön sovelletaan lastensuojelun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lapsiasiakkaiden enimmäismäärää, joka on 40 oppilasta. (Talentia 2017, 16.) Eksoten alueen koulukuraattorien oppilasmäärät vaihtelevat jonkin verran, 600-800 oppilaan välillä. Toisella koulutusasteella yhden koulukuraattorin oppilasmäärä on tuhannen paikkeilla. (Linnahalme 2017.)

3.1 Kuraattorin asiakasryhmä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan oppilaitoksen tai opiskeluhoolloryhmän työntekijän on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon kuraattoriin, jos työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan apua opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tai ehkäisemiseksi. Yhteydenotto on tehtävä yhdessä opiskelijan kanssa. Oma-aloitteisesti yhteyttä ottaneelle opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella

henkilökohtaisesti kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä yhteydenoton jälkeen. Kiireellisissä tapauksissa keskustelumahdollisuus on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Terhi Pippurin (2015) tekemässä tutkimuksessa koulun sosiaalityön asiakkuuksista ja asiakasprosesseista selvisi, että suurin osa oppilaista oli ohjautunut kuraattorin luokse opettajien tai jonkun muun koulun työntekijän aloitteesta. Opettajat olivat ohjanneet oppilaita kuraattorin luokse erityisesti käyttäytymiseen liittyvissä ongelmissa. Oma-aloitteisesti kuraattorin luokse oli hakeutunut seitsemän prosenttia kuraattorien asiakkaista. Oppilaiden oma-aloitteinen hakeutuminen kuraattorin luokse johtui yleisimmin ongelmista sosiaalisissa suhteissa tai tunne-elämän asioista. (Pippuri 2015, 53.)

Syitä kuraattorin asiakkuuteen olivat yleisimmin sosiaaliset suhteet tai oppilaiden käyttäytyminen. Muita syitä asiakkuuteen olivat esimerkiksi oppilaiden tunne-elämä, perheeseen liittyvät syyt ja koulunkäyntijärjestelyt. Yksittäiset syyt kuraattorin asiakkuuteen olivat tutkimuksen mukaan yleisimmin kiusaamistilanteet, kaverisuhdeongelmat, poissaolot koulusta, uhmakas käyttäytyminen ja motivaatio-ongelmat. (Pippuri 2015, 55.)

Tutkimukseen vastanneet kuraattorit kertoivat, että he olivat tavanneet yksittäistä oppilasta pääasiassa kolmesta viiteen kertaan. Neljäsosa asiakassuhteista ohjautui koulun ulkopuolisiin tukitoimiin. Yleisimmin oppilas ohjautui lastensuojelun, perheneuvolan tai nuorisopsykiatrian palveluiden asiakkaaksi. (Pippuri 2015, 82, 87.)

3.2 Toimintaa ohjaavat lait

Opiskeluhoiltoa ja kuraattorin työtä ohjaavat useat eri lait, asetukset ja suositukset. Keskeisin laki on oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Laissa säädetään esiopetuksen, perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen opiskeluhoilosta. Lain tarkoituksena on edistää terveyttä ja hyvinvointia, ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta, yhteisön hyvinvointia sekä

opiskelijoiden oppimista. Tavoitteena on turvata yhdenvertaiset opiskeluhoillon palvelut ja tarvittava tuki kaikille opiskelijoille. Laissa säädetään opiskeluhoillon kokonaisuudesta sekä järjestämisen vastuista. Yhteisöllinen opiskeluhoito nähdään ensisijaiseksi toimintamuodoksi ja sitä vahvistetaan. Lisäksi laki säättää yksilökohtaisen opiskeluhoillon palveluista ja toteuttamisesta sekä tietosuojakäytännöistä ja kirjaamisesta. (THL 2016.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa olevaan opiskelijaan, jos oppisopimuskoulutuksena järjestetään näyttötutkinnon suorittamiseen valmistavaa koulutusta tai sellaista lisäkoulutusta, joka ei johda tutkintoon. Lakia ei sovelleta myöskään perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa eikä ammatillisen koulutuksen yksityisopiskelijaan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja oppimista sekä ehkäistä ongelmien syntymistä ja edistää osallisuutta. Lain tarkoituksena on myös edistää opiskeluympäristön ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja terveellisyttä, yhteisöllistä toimintaa, esteettömyyttä sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolailla turvataan varhainen tuki sitä tarvitsevalle, lain tarkoituksena on myös turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalveluiden yhdenvertainen laatu ja saatavuus. Laki vahvistaa opiskeluhoillon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Muita opiskeluhoitoa ohjaavia lakeja ja asetuksia ovat: terveydenhuoltolaki (1326/2010), asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011), perusopetuslaki (628/1998), laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998), lukiolaki (629/1998), opiskeluhoitoa koskevat opetussuunnitelmien perusteet, lastensuojelulaki (417/2007), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), sosiaalihuoltolaki (1301/2014), nuorisolaki (72/2006), mielenterveyslaki (1116/1990), päihdehuoltolaki (41/1986), opintotukilaki (65/1994), laki nuorista työntekijöistä (998/1993), valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä (475/2006), sosiaali- ja terveysministeriön

asetus nuorille työntekijöille vaarallisten töiden esimerkkiluettelosta (188/2012), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994), henkilötietolaki (523/1999), sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista (298/2009), laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002), laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987) sekä laki kehitysvammaisen erityishuollosta (519/1977). (THL 2016.)

4 Sosionomin kompetenssit

Sosionomin ydinosaamisen vaatimukset ovat samat riippumatta ammattikorkeakoulusta. Sosionomin kompetenssit on ensimmäisen kerran määritelty ammattikorkeakoulujen yhteistyönä vuonna 2006 ja nykyiselleen ne uudistettiin vuonna 2010. Näitä kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Innokylä 2016.)

Sosiaalialan eettinen osaaminen tarkoittaa, että sosionomi sisäistää sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ja arvot sekä on sitoutunut toimimaan niiden mukaisesti. Sosionomin tulee kyetä sosiaalialan ammattien edellyttämään eettiseen reflektioon. Hän huomioi jokaisen yksilön ainutkertaisuuden ja pystyy toimimaan arvostiriitoja sisältävissä tilanteissa. Sosionomin työnkuvaa on muun muassa edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkiä huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yksilön ja yhteisön näkökulmasta. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2011, 18.)

Asiakastyön osaaminen tarkoittaa, että sosionomin täytyy osata luoda ammatillisen asiakasta osallistavan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen. Sosionomi ymmärtää asiakkaan voimavarat ja tarpeet kontekstisidonnaisesti. Sosionomi osaa soveltaa erilaisia työmenetelmiä ja teoreettisia lähestymistapoja tarkoituksellisesti sekä myös arvioida niitä. Sosionomi osaa ohjata ja tukea

tavoitteellisesti asiakkaita heidän arjessaan sekä tukea heidän voimavarojaan kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa. (Mäkinen ym. 2011, 18.)

Sosionomilta vaaditaan myös sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamista. Sosionomi siis tuntee sosiaalista turvallisuutta ja hyvinvointia tukevat palvelujärjestelmät sekä niihin liittyvät lainsäädännöt. Sosionomi osaa hahmottaa palveluiden muutokset ja pystyy osallistumaan niiden monipuoliseen kehittämiseen. Sosionomi osaa suunnata ja koota asiakkaan tarpeiden mukaisesti palveluita erilaisiin elämäntilanteisiin asiakkaiden tueksi. Hän osaa myös toimia moniammatillisissa verkostoissa ja hallitsee palveluohjauksen. (Mäkinen ym. 2011, 18-19.)

Sosionomin taitoihin kuuluu myös kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Hän ymmärtää yhteiskunnan ja yksilön välisen suhteen ja osaa sekä analysoida että jäsentää sitä erilaisista teoreettisista näkökulmista. Sosionomi ymmärtää ihmisten sosiaalisten toimintaedellytysten muotoutumisen sekä yhteiskunnallisten päätösten tekemisen välisen yhteyden. Lisäksi sosionomin tulee osata jäsentää sosiaalisia ongelmia yhteiskunnallisesta näkökulmasta. (Mäkinen ym. 2011, 19.)

Sosionomilla on myös tutkimuksellista kehittämis- ja innovaatio-osaamista. Hän siis kykenee sosiaalialan kehittämisessä innovatiiviseen ongelmanratkaisuun ja verkostotyöhön. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida erilaisia kehittämishankkeita sekä soveltaa tutkimus- ja kehittämismenetelmiä toimintakäytäntöjen kehittämiseksi. Sosionomi osaa kehittää kumppanuuslähtöisesti työkäytäntöjä, asiakastyön menetelmiä sekä palveluprosesseja. Hän osaa tuottaa ja arvioida tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi ja toimia tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. (Innokylä 2016.)

Sosionomilta vaaditaan myös työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäyysosaamista. Sosionomi osaa toimia yhteistyökykyisesti monialaisessa tiimissä ja työyhteisössä sekä kansainvälisissä ympäristöissä. Hän osaa toimia työyhteisön lähijohtajana ja tuntee keskeisen työlainsäädännön ja edistää työturvallisuutta. Sosionomi osaa johtaa itseään sekä edistää omaa ja työyhteisön hyvinvointia.

Hän osaa arvioida työn laatua, tuloksia ja vaikutuksia. Hän myös tuntee sosiaalialan yrittäjätoiminnan perusedellytykset sekä talouden ja strategisen johtamisen merkityksen omassa työssään. (Innokylä 2016.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja toteutus

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2016. Halusimme tehdä tutkimuksen liittyen nuoriin ja sosionomin mahdollisuuksiin työskennellä kouluympäristössä. Aihe muokkautui nykyiselleen oman mielenkiintomme sekä Saimaan ammattikorkeakoulun tarpeiden pohjalta. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää haastattelujen avulla sosionomin työtehtävät ja osaaminen koulukuraattorin työkentillä Etelä-Karjalan alueella.

5.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tavoitteena on selvittää, miten koulutuksessa saavutettu osaaminen näkyy työssä ja miten koulutus vastaa työelämän vaatimuksiin. Lisäksi pohdimme haastattelujen pohjalta, olisiko kuraattorin lisäksi sosionomille muuta työroolia kouluympäristössä. Tutkimus tuottaa tietoa Saimaan ammattikorkeakoululle sosionomi (AMK) -koulutuksen riittävydestä kuraattorin ammattiin ja auttaa kartoittamaan koulutuksen kehitystarpeita. Opinnäytetyö tukee myös omaa ammatillista kehitystämme. Lisäksi tutkimuksesta on tarkoitus tehdä artikkeli Muuttuva sosiaalialan työ Etelä-Karjalassa – tehtävät ja työkentät -julkaisuun. Julkaisun tavoitteena on tuoda tietoa opiskelijoille, opettajille, alan ammattilaisille ja kuntalaisille sosiaalialan työn toimintatapojen muutoksesta lähihistoriassa. Yksi julkaisun tavoite on tuoda esille sosiaali- ja kasvatustieteiden koulutusta Etelä-Karjalan alueella, sen kehitystä sekä sosionomin työorientaatiota ja tehtäväkenttää eri toimialoilla.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten sosionomi (AMK) -koulutuksessa saavutettu osaaminen näkyy työelämässä koulukuraattorina?
2. Miten sosionomi (AMK) -koulutus vastaa työelämän vaatimuksiin?
3. Millaisissa työtehtävissä sosionomi (AMK) voisi työskennellä osana kouluyhteisöä?

5.2 Aineiston keruu

Tutkimuksessa haastateltiin Etelä-Karjalan alueella työskenteleviä sosionomikoulutuksen saaneita koulukuraattoreita. Haastattelut tehtiin teemahaastatteluna kyselylomakkeen pohjalta. Tarkoituksena oli haastatella yhteensä 7-8 kuraattoria eri Eksoten toiminta-alueen kunnista, jotta saataisiin selville myös se, onko kuraattorin työnkuvassa eroavaisuuksia Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteisiin kuuluvissa kunnissa. Useasta yhteydenottoyrityksestä huolimatta saimme vain kolme kuraattoria haastateltavaksi.

Koska tarkoituksena oli saada kerättyä haastateltavilta omakohtaisia kokemuksia, toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2009, 161). Kohderyhmäksi valikoitiin Etelä-Karjalan alueella toimivia sosionomikoulutuksen saaneita koulukuraattoreita.

Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, sillä haastatteleamalla saatiin kerättyä työntekijöiltä syvällistä tietoa heidän omakohtaisista kokemuksistaan tutkimuksen aineistoksi. Haastattelun etu muihin aineistonkeruumenetelmiin nähden on se, että aineistonkeruuta voidaan säädellä joustavasti tilanteen mukaan, aiheiden järjestystä säädellen ja vastauksia tarkentaen (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Haastattelut toteutettiin kyselylomakkeen pohjalta, jota olimme muokanneet aiemman vastaavanlaisen tutkimuksen kyselystä. Aiemmassa tutkimuksessa selvitettiin sosionomien osaamista ja asemaa päihde- ja mielenterveystyössä.

Kyselylomake lähetettiin haastateltaville etukäteen tutustuttavaksi, minkä jälkeen sovittiin tarkempi haastattelu-aika kullekin haastateltavalle. Ennen haastattelua haastateltavat allekirjoittivat suostumuslomakkeen tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Haastattelutilanteessa oli kaksi haastattelijaa, jotka molemmat kirjasiivat omia huomioitaan ylös myöhempää tarkastelua varten. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla ja aineisto litteroitiin analyysiä varten. Yksi haastattelu kesti reilun puoli tuntia.

Haastattelussa esitetyt kysymykset olimme jakaneet kuuteen pääluokkaan sosionomin kompetenssien mukaisesti. Kysymykset koostuivat eettisestä osaamisesta, asiakasryhmien kohtaamisesta, palvelujärjestelmäosaamisesta, kriittisestä ja osallistavasta yhteiskuntaosaamisesta, tutkimuksellisesta kehittämisosaamisesta sekä johtajaosaamisesta. Lisäksi kysyimme muutaman kysymyksen liittyen sosionomin osaamisen hyödyntämiseen kouluympäristössä kuraattorin rinnalla sekä kysymyksiä sosionomikoulutuksen vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

5.3 Aineiston analysointi

Aineisto, joka haastatteluista saatiin, analysoitiin laadullisin menetelmin. Analyysiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin tarkoituksena on tuottaa aineiston avulla tietoa tutkimuskohteesta. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan mahdollisimman avoimin kysymyksin ja selvitetään, mitä aineisto kertoo siitä ilmiöstä, joka on määritelty tutkimuksen tarkoituksessa ja tutkimuskysymyksissä. Aineistosta pyritään tunnistamaan tekstin osia, jotka kuvaavat tutkittavaa ilmiötä. Sisällönanalyysissä on keskeistä tunnistaa tutkittavasta ilmiöstä ilmaisevia sisällöllisiä väittämiä. Se perustuu ensisijaisesti induktiiviseen päättelyyn, jota ohjaavat tutkimuksen tarkoitus ja kysymyksenasettelu. Kaikkea tietoa ei siis tarvitse analysoida, vaan analyysissä haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen tarkoitukseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskysymykset ja -tehtävät voivat tarkentua myös aineiston keruun ja analyysin aikana. (Kylmä & Juvakka 2007, 112 -113, 117.)

Aineiston käsittely aloitettiin haastattelujen litteroinnista. Haastattelun keskustelunomaisista kohdista kertyi materiaalia melko paljon. Tällöin emme tehneet täydellistä litterointia, vaan karsimme epäolennaisen materiaalin pois ja jäljelle jäänyt aineisto vastasi tutkimustamme ohjaaviin kysymyksiin.

Aineiston keruun ja litteroinnin jälkeen se täytyi analysoida, jotta tutkimustulokset saatiin näkyviin. Analyysissä aineisto puretaan ensin osiin ja sen jälkeen sisällöllisesti samankaltaiset osat yhdistetään. Seuraavaksi aineisto tiivistetään

kokonaisuudeksi, joka vastaa tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen tarkoitukseen. Analyysin avulla pyritään kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä muodossa. (Kylmä & Juvakka 2007, 113.)

Koska haastatteluja oli ainoastaan kolme ja tutkijoita kaksi, emme erikseen jakaneet aineistoja. Merkitsimme haastatteluaineistoon eri väreillä alkuperäisilmaisuja, jotka olivat pohjana pelkistämislle. Pelkistettäessä merkitykselliset alkuperäisilmaisut tiivistetään siten, että oleellinen sisältö säilyy (Kylmä & Juvakka 2007, 117). Pelkistämisen jälkeen vertailimme pelkistettyjä ilmauksia ja kävimme yhdessä läpi, vastasivatko ilmaukset haastattelumateriaalia.

Pelkistämisen jälkeen kokosimme saadut ilmaisut erilliselle listalle. Erilliseltä listalta ryhdyimme ryhmittelemään eli klusteroimaan saatuja ilmaisuja. Klusteroinnissa pelkistettyjä ilmauksia vertaillaan ja niistä etsitään sisällöllisesti samankaltaisia ilmaisuja, jotka voidaan yhdistää samaan luokkaan. Yhdistämisen jälkeen luokalle annetaan nimi, jonka tulee kattaa kaikki sen alle tulevat pelkistetyt ilmaisut. (Kylmä & Juvakka 2007, 118.) Vertailimme saamiamme luokkia keskenään ja yhdistimme sisällöllisesti samankaltaiset luokat yläluokiksi.

5.4 Eettiset näkökulmat

Noudatimme opinnäytetyössämme tutkimuksen yleisiä eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä, joiden mukaan aineistonkeruussa, sen käsittelyssä ja raportoinnissa tulee kunnioittaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta (TENK 2014).

Kaikille haastateltaville lähetettiin saatekirje, jossa toimme esiin tutkimuksemme tarkoituksen, tavoitteet ja tutkimusmenetelmät. Kaikki haastateltavat täyttivät ennen haastattelua suostumuslomakkeen tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Haastatteluista saatu materiaali käsiteltiin luottamuksellisesti ja anonymisti. Saatuja vastauksia käsitelivät ainoastaan opinnäytetyön toteuttajat ja tutkimuksen valmistuttua haastattelumateriaalit hävitettiin asianmukaisesti.

Tutkimuksen luotettavuutta tukee se, että haastattelut toteutettiin kasvotusten. Tällöin pystyttiin tarkentamaan kysymyksiä ja välttyttiin mahdollisilta väärinymmärryksiltä. Lisäksi meitä oli kaksi tutkijaa, joten pystyimme keskustelemaan ja vertailemaan tuloksia, jolloin omien näkökantojen esiin nouseminen tuloksissa jäi vähäisemmäksi.

Tutkimuksen tulee olla riittävän kattava, jotta tulokset olisivat luotettavia. Lähtökohtana oli löytää sosionomikoulutuksen saaneita koulukuraattoreita koko Etelä-Karjalan alueelta, jotta kohderyhmä olisi riittävän kokoinen. Valitettavasti haastateltavia tutkimukseen saimme vain kolme, mutta vastaukset olivat hyvin kattavia.

Haastattelussa käytetty kyselylomake oli huolellisesti tehty. Käytimme kyselylomakkeen pohjana aiempaan tutkimukseen tehtyä kyselylomaketta ja räätälöimme sen soveltuvaksi omaan tutkimukseemme. Apuna lomakkeen muokkaamisessa käytimme aiemman tutkimuksen tuloksia, joissa todettiin osan lomakkeen kysymyksistä olevan irrelevantteja tutkimuskysymysten kannalta.

Mahdollisia riskejä tutkimuksen toteuttamisessa oli oma kokemattomuutemme tutkimuksen tekemisessä. Lisäksi oli tärkeää, että olimme tutustuneet aiheeseemme tarpeeksi ja meillä oli riittävä ymmärrys aiheesta ennen haastatteluja.

6 Tutkimustulokset

Opinnäytetyön tulososiossa esitetään vastaukset aiemmin raportissa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tulokset kuvataan tutkimuskysymysten perusteella. (Kylmä & Juvakka 2007, 167.) Seuraavaksi puramme tutkimustuloksia tutkimuskysymysten pohjalta.

6.1 Sosionomikoulutuksessa saatu osaaminen

Ensimmäinen tutkimuskysymys koski sosionomin koulutuksessa saatua osaamista ja sitä, miten osaaminen näkyy kuraattorin työssä. Jaoimme saamamme vastaukset viiteen yläkategoriaan, jotka ovat teoriaosaaminen,

menetelmäosaaminen, asiakastyö, oma ammatillisuus ja eettisyys. Alakategoriat ovat purettuna tekstissä (Liite 4).

Teoriaosaaminen

Kaikissa haastatteluissa tuli ilmi, että kuraattorin työssä palvelujärjestelmäosaaminen on erittäin tärkeää. Asiakasta tulee osata ohjata hänen tarvitsemiensa palveluiden piiriin ja kuraattorin tulee olla ajan tasalla palveluista, joita alueella on asiakkaalle tarjota. Haastateltavien mukaan sosionomikoulutus antaa hyvät perusvalmiudet palvelujärjestelmän tuntemiseen, mutta käytännön työ on opettanut tuntemaan paremmin palvelujärjestelmää sekä asiakkaan ohjaamista palvelujärjestelmässä. Haastateltavat totesivat myös, että työntekijän on pidettävä itsensä jatkuvasti ajan tasalla tarjolla olevista palveluista, sillä olemassa olevat palvelut saattavat muuttua tai niitä voi tulla lisää.

Jos vertaan muihin opiskeluhuollossa työskenteleviin, niin kyllä sosionomilla on laajin tuntemus mein palvelujärjestelmästä, et mitä on olemassa.

Haastateltavat totesivat, että lastensuojelutyöstä tietäminen on tärkeää kuraattorin työssä, kun kyseessä ovat alaikäiset lapset ja nuoret. Ainakin yksi haastateltavista oli siirtynyt kuraattorin tehtäviin lastensuojelun piiristä. Haastateltavat kertoivat saaneensa sosionomikoulutuksesta hyvät pohjatiedot lastensuojelun palveluista ja lastensuojelulaista.

Kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa sosionomikoulutuksesta hyvät valmiudet tutkivaan ja kehittävään työotteeseen. Opinnäytetyötä pidettiin prosessina, joka viimeistään antaa valmiuksia tutkivaan ja kehittävään työotteeseen. Eräs haastateltava mainitsi, että opinnäytetyö on kohtalaisen suuritöinen tutkimusprojekti ja työelämässä harvoin joutuu yksin tekemään vastaavan laajuista tutkimusta. Kuitenkin koulutus on antanut haastatelluille tutkivan ja kehittävän otteen oman työnsä tarkasteluun ja arviointiin.

Haastateltavat totesivat, että moniammatillinen työskentely on tärkeä osa kuraattorin työtä ja moniammatillisissa verkostoissa työskennellään päivittäin. Kuraattorin lisäksi opiskeluhuollossa toimivat myös psykologit, koululääkärit ja terveydenhoitajat, lisäksi kuraattori tekee yhteistyötä opettajien ja muun oppilaitoksen henkilökunnan kanssa. Haastateltavat totesivat, että

moniammatillisuuteen on saanut koulutuksesta jonkinlaista perustietoa, mutta käytännön oppi on tapahtunut lähinnä työharjoitteluissa, projekteissa ja työelämässä.

Kuraattorin työssä on tärkeää tietää työtä ohjaavat lait ja asetukset. Haastateltavien mukaan koulutuksessa on saanut perustietoa työhön liittyvistä laeista, mutta erilaisiin työtä ohjaaviin lakeihin olisi voinut kuitenkin perehtyä syvällisemmin jo koulutuksen aikana.

Menetelmäosaaminen

Kaikissa haastatteluissa tuli esille, että sosionomikoulutus on antanut hyvän pohjan menetelmäosaamiselle. Koulutuksesta sai tietoa luovista ja toiminnallisista menetelmistä sekä ratkaisu- ja voimavarakeskeisestä työtoteesta. Sosionomikoulutuksesta saavutettu menetelmäosaaminen antaa perustiedon eri menetelmien olemassaolosta, mutta haastateltavien mukaan kunkin omalle vastuulle jää ottaa selvää eri menetelmistä ja niiden käyttämisestä. Sosionomikoulutuksen lisäksi haastateltavat ovat saaneet tietoja eri menetelmistä koulun projektiopintojen ja työharjoitteluiden kautta sekä ottamalla itse selvää eri menetelmistä.

Kyllä sitä tuli. Varmaan just se perustieto, että niitä on olemassa. Ratkes on vahva menetelmä siellä pohjalla. Kyllä se sit jää omalle vastuulle ottaa niistä enemmän selvää ja löytää niitä itselle sopivia menetelmiä.

Kaikki haastateltavat kertoivat käyttävänsä työssään monenlaisia työtä ohjaavia menetelmiä. Keskustelu ja ohjaus ovat tärkeimpiä ja eniten käytettyjä menetelmiä yksilöohjauksessa, mutta muitakin menetelmiä käytetään runsaasti. Tarvittaessa keskustelun ja ohjauksen tukena käytetään esimerkiksi erilaisia kortteja sekä ratkaisu- ja voimavarakeskeisiä menetelmiä, kuten tulevaisuuden muistelua. Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys on kuraattorin työssä kantava työmenetelmä, sillä asiakkaan kannustaminen ja eteenpäinvieminen ovat kuraattorin työssä keskeisessä asemassa.

Yksilöohjaamisessa ja ryhmien ohjaamisessa käytetään usein eri menetelmiä. Ryhmänohjaustilanteissa käytetään enemmän toiminnallisia menetelmiä, joilla pyritään lisäämään yhteenkuuluvuutta tai parantamaan ryhmähenkeä.

Menetelmien käyttäminen työssä on haastateltavien mukaan persoonakysymys. Toiset eivät halua käyttää keskustelun ja ohjauksen lisäksi muita menetelmiä työssään lainkaan, mutta haastateltavat pitivät tärkeänä osata vaihtaa työskentelytapaa, jos jokin menetelmä ei asiakkaan kohdalla toimi. Uusien menetelmien löytäminen ja haltuun ottaminen jää työntekijän omalle vastuulle. Haastateltavat kertoivat käyneensä erilaisia menetelmäkoulutuksia ja etsineensä uusia menetelmiä internetistä.

Asiakastyön osaaminen

Kuraattorin työ on pääasiassa yksilötyöskentelyä, vaikka uudessa opiskeluhuoltolaissa painotetaan yhteisöllisyyttä. Haastateltavien mukaan asiakkaan yksilöllisyyden huomioiminen on kuraattorin työssä merkittävä seikka. Jokaiseen asiakkaaseen tulee suhtautua yksilöllisesti. Haastateltavien mukaan työssä on tärkeää asiakkaan kunnioittaminen ja asiakkaan edunmukainen toiminta. On tärkeää kunnioittaa sitä, miten asiakas itse kokee omat haasteensa. Haastatteluista tuli ilmi, että sosionomikoulutus on painottanut asiakaslähtöisen työn merkitystä ja antanut hyvät valmiudet asiakkaan rinnalla kulkemiseen.

Haastateltavien mukaan asiakassuhde lähtee luottamussuhteen luomisesta, jotta työskentelyllä voidaan saavuttaa toivottuja tuloksia. Työtä tehdään asiakkaan tahdilla, ei kiirehditä eikä painosteta. Haastateltavien mukaan sosionomikoulutus on tukenut hyvin vuorovaikutustaitojen kehittymistä, mikä on oleellista asiakkaan kanssa työskennellessä. Eräs haastateltavista kertoi, että hänen koulutukseensa kuului kahden vuoden yksioasiakassuhde. Asiakasta tavattiin viikoittain ja haastateltava koki, että yksilöasiakassuhde oli opettanut hyvin asiakkaan kohtaamista.

Miun ajatus on, että sosionomit tarvitsee joka tapauksessa sen kyvyn kohdata erilaisia ihmisiä, olipa sitten missä tahansa työkentällä. Et se meidän työ perustuu siihen asiakassuhteen luomiseen.

Haastateltavien mukaan tärkeää asiakastyössä on myös asiakkaan tilanteen kokonaiskuvan hahmottaminen. Lisäksi on tärkeää osata arvioida tapauksien kiireellisyyttä. Haastateltavat kertoivat, että koulutuksessa on käyty kattavasti läpi eri ikävaiheet ja ihmisen elämänkaari. Kuraattorilla voi olla työpisteestä riippuen asiakkaita esikouluikäisestä lapsesta aikuiseen. Haastateltavat olivat myös

saaneet koulutuksesta riittävästi tietoa kuraattorin työssä kohdattavien asiakkaiden eri ongelmista. Asiakas voi tarvita tukea esimerkiksi sosiaalisissa suhteissa tai koulunkäyntiin ja kotiasioihin liittyvissä pulmissa.

Sosionomikoulutuksen aikana kuitenkin tutustutaan pääsääntöisesti niihin ongelmakohtiin, mitä ihmisen elämässä voi olla.

Haastateltavat kertoivat, että sosionomikoulutus on antanut hyvät valmiudet asiakkaan motivoimiseen. Koulutuksessa painotettiin ratkaisukeskeistä työtettä, joka on haastateltavien mukaan auttanut asiakkaan tukemisessa. Osataan löytää yksilöstä positiivisia asioita ja auttaa asiakasta löytämään voimavaroja omasta tilanteestaan.

Oma ammatillisuus

Oman ammatillisuuden kannalta tärkeää on reflektointi ja jatkuva itsensä kehittäminen. Haastateltavien mukaan omaa toimintaa tulee osata tarkastella kriittisesti ja asioita pitää osata myös kyseenalaistaa. Oman ammatillisuuden kehittäminen ja taitojen ylläpitäminen on kuraattorin työssä tärkeää. Itsensä kehittäminen ja ajan tasalla pysyminen on erittäin tärkeää.

Aina pitää olla kriittinen itsensä suhteen siinä mielessä, että mitä minä voisin vielä tehdä toisin tai paremmin ja oppia uutta.

Kuraattorin työssä pitää osata kestää työn kuormittavuutta sekä työn tuomia paineita. Kuormittavuutta kuraattorin työhön tuovat esimerkiksi suuret asiakasmäärät, asiakkaiden erilaiset pulmat ja kiireelliset asiakastilanteet. Haastateltavien mukaan kuraattorin työssä tulee olla valmiina monenlaisiin tilanteisiin ja työntekijän tulee sietää epävarmuutta. Kaikkia työssä kohdattavia tilanteita ei voida ennakoida, vaan työntekijällä täytyy olla kyky hypätä tarvittaessa tilanteesta toiseen.

Aika ajoin työ kuormittaa isoina asiakasmäärinä tai sitten niinä akuutteina juttuina, mut että, et siihenkin ajan myötä oppii, oppii kyllä sitä sietämään.

Kaikki haastateltavat olivat vahvasti sitä mieltä, että vaikka sosionomikoulutus antaa vahvan pohjan sosionomin ammatissa toimimiseen, kehittyy oma ammatillisuus lopulta vasta työelämässä. Jokainen haastateltava totesi, että

sosionomin työhön ei ole koskaan täysin valmis, vaikka olisikin valmistunut tutkintoon.

Eettinen osaaminen

Sosionomin eettisen osaamisen nähtiin tulleen esiin hyvin vahvasti jo koulutuksesta. Ammattietiikkaopintojen lisäksi eettisyys kulki hyvin vahvasti mukana koko opintojen ajan. Eettisyys näkyy asiakkaan kohtaamisessa, kunnioittamisessa ja asiakkaan edun mukaisessa toiminnassa. Lisäksi eettisyyteen liittyy vahvasti asiakastyön luottamuksellisuus. Kuraattorin työssä käsitellään asiakkaan henkilökohtaiseen elämään liittyviä asioita ja jokainen asiakas on erilainen ja jokaisen asiakkaan haasteet ovat omanlaisia.

Sitä suhtautuu aina joka tapaukseen eri tavalla, että lapset ja nuoret on erilaisia ja omanlaisia ja mitä siellä on ne probleemat, ja miten asiakas ite kokee sen tilanteensa, että se on se juttu.

Haastateltavien mukaan kuraattorin työssä vaaditaan taitoa arvioida asiakkaan kokonaistilannetta ja tuen tarvetta. Työssä edetään asiakkaan tahdilla, annetaan aikaa eikä painosteta. Joskus asiakas saattaa olla varautunut, eikä päästä helposti lähelleen. Tällöin on tärkeää olla luovuttamatta ja antaa asiakassuhteen luomiselle riittävästi aikaa.

Eettisyyteen kuuluu vahvasti asiakkaan edun mukainen toiminta ja tämä nähtiin liittyväksi yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Kuraattorilla on mahdollisuus puolustaa asiakasta ja olla tukena, jos esimerkiksi oppilaitoksessa ei ole toimittu asiakkaan edun mukaisesti. Kuraattorin tehtäviin kuuluu epäkohtiin puuttuminen ja vaikuttaminen, jotta jatkossa toimittaisiin paremmin asiakkaan edun mukaisesti. Erään haastateltavan mukaan yhteiskunnallista vaikuttamista kuraattorin työssä on myös nuorten äänten kuuluville tuomista.

Nykyään nuorta ja lasta kuullaan paljon enemmän, mutta ehkä se on enemmän edelleenkin sitä, että se paino tulee kovemmin, kun se tulee aikuisen kautta. Ehkä se on enemmän jotenkin sellaista. Nuoret ite pääsee vaikuttamaan asioihin, jotka koske heitä.

Haastateltavat kokivat, että kuraattorin työ on ennaltaehkäisevää työtä, mutta resurssien puutteesta johtuen ennaltaehkäisevyys ei aina näy. Ennaltaehkäisevä työ vaatii tiivistä yhteistyötä oppilaitoksen kanssa, jotta asiakkaan haasteisiin

päästäisiin tarttumaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Eräs haastateltava mainitsee, että resurssipulasta johtuen viime aikoina kuraattorille on ohjautunut enemmän korjaavaa työtä vaativia asiakkaita, joten ennaltaehkäisyyn tulisi panostaa entistä enemmän. Kuraattorin on tärkeää esittäytyä uusille ryhmille ja tuoda omaa työtään ja osaamistaan tunnetuksi opiskelijoille, jotta nämä osaisivat ottaa myös itse yhteyttä haastavissa tilanteissa ja asioissa.

6.2 Koulutuksen vastaavuus työelämän vaatimuksiin

Toinen tutkimuskysymys käsitteli sosionomikoulutuksen vastaavuutta työelämän vaatimuksiin kuraattorina. Jaoimme vastaukset kolmeen yläkategoriaan, jotka ovat työn vaatimukset, koulutuksen kehittämiskohteet ja koulutuksen vahvuudet. Alakategoriat on purettu tekstissä (Liite 5).

Työn vaatimukset

Kuraattorin työnkuva on hyvin laaja ja vaatii laaja-alaista osaamista. Haastatteluiden perusteella sosionomikoulutus on antanut hyvän perustietämyksen, mutta työ opettaa syventämään aiemmin saatua osaamista.

Tähän työhön sä et oo koskaan valmis, vaikka sä valmistut tutkintoon.

Kuraattorin roolina on tukea ja ohjata asiakasta erilaisissa elämäntilanteissa. Ajoittain yhdellä kuraattorilla saattaa olla suuriakin asiakasmääriä, joka voi tehdä työstä kuormittavaa. Asiakkailla voi myös olla ongelmia, jotka saattavat lisätä työn kuormittavuutta. Yksi haastateltavista mainitsi, että työpäivän aikana saattaa tulla eteen akuutteja tilanteita, jolloin esimerkiksi kaikki jo sovitut asiakastapaamiset on peruttava ja sovittava uudelleen, jotta akuutti asiakastilanne saadaan hoidettua. Haastateltava totesi myös, että kuraattorin työssä on siedettävä paineita. Lisäksi eräs haastateltava oli sitä mieltä, että kuraattorilla täytyy olla tietynlaista sinnikkyyttä ja sitkeyttä, ettei luovuta, vaikka joku asiakas olisikin hankalampi.

Kuraattorin työssä tarvitaan taitoa arvioida asiakkaan kokonaistilannetta ja tuen tarvetta sekä taitoa osata arvioida asiakastapausten kiireellisyyttä. Työssä on oltava valmiina monenlaisiin ja muuttuviin tilanteisiin. Kuraattorin työ vaatii myös

rohkeutta ja taitoa heittäytyä erilaisiin tilanteisiin. Haastateltavat mainitsivat, että kuraattorin työssä tarvitaan sinnikkyyttä, sitkeyttä, positiivista asennetta, rohkeutta, muuntautumiskykyä ja ihmisen lukutaitoa. On tärkeää osata havaita, jos joku toimintatapa ei asiakkaan kanssa toimi, jotta osaa ajoissa muuttaa omaa toimintatapaansa. Haastateltavat kokivat tärkeäksi myös itsensä kehittämisen sekä kriittisen ja tutkivan työotteen omaa työtään kohtaan.

Haastateltavien mukaan asiakkaan kanssa työskennellessä mennään asiakkaan tahdilla eikä asiakasta saa painostaa. Eettisyydellä on suurin merkitys asiakastyössä, asiakastyön luottamuksellisuudessa sekä asiakassuhteen luomisessa. Jokaiseen asiakastapaukseen suhtaudutaan eri tavalla, sillä jokainen asiakas on yksilö ja heidän ongelmansa ovat yksilökohtaisia. Kuraattorin työssä kohdataan laajasti eri ikäryhmiä ja eri ikäryhmien ongelmia. Haastateltavat kertoivat saaneensa koulutuksesta hyvin perustietämystä asiakassuhteen luomisesta ja asiakkaan kohtaamisesta. Myös vuorovaikutustaidot nähtiin tärkeinä asiakkaan kohtaamisessa.

Kuraattorin työssä menetelmäosaaminen on tärkeässä roolissa. Haastateltavat kertoivat, että koulutuksesta sai perustiedot menetelmistä, mutta tarkemmin eri menetelmistä opitaan vasta työelämässä. Menetelmiä on olemassa runsaasti, joten jää työntekijän omalle vastuulle löytää itselle sopivia menetelmiä. Kuraattorilla tulee olla kyky arvioida, millainen menetelmä asiakkaan tai ryhmän kohdalla toimii. Tarvittaessa tulee myös osata vaihtaa toimintatapaa, jos käytetty menetelmä ei toimikaan.

Haastateltavat kertoivat, että palvelujärjestelmän tunteminen on kuraattorin työssä ehdottoman tärkeää, ja asiakasta tulee osata ohjata oikeiden palveluiden piiriin. Työssä on itse otettava aktiivisesti selvää tarjolla olevista palveluista ja päivitettävä omia tietojaan, sillä tarjolla olevat palvelut muuttuvat jatkuvasti. Koulutus on antanut perustietämyksen palvelujärjestelmästä, mutta työelämässä yleinen ja paikallinen palvelujärjestelmän tunteminen rakentuu enemmän.

Jos mieltii niiku semmonen nuori, joka lähtee suoraan lukiosta sosionomiksi lukemaan ja sitten heti valmistumisen jälkeen sen pitää ruveta ohjaamaan asiakasta eri palveluihin, ni kyl mie sanon et se on aika guru.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että kenties vastavalmistunut sosionomikin voisi toimia kuraattorina, mutta he itse kokivat, ettei heillä itsellään olisi ollut riittävää tietämystä työn tekemiseen. Haastattelijat kertoivat saaneensa ensin työkokemusta esimerkiksi lastensuojelusta, aikuissosiaalityöstä ja varhaiskasvatuksesta.

En suinkaan väitä, että eikö vastavalmistunutkin tähän työhön voisi tulla, mutta kun itse oon siirtynyt lastensuojelusta, siis mie oon tehnyt työhistoriani siellä, niin ku mie siirryin tänne, niin kyllä täytyy sanoa et äitiä ikävä tuli monta kertaa. Et jos mä ajattelen, et olisi ollut sellaisessa tilanteessa et olis vastavalmistunut sosionomi, ni olisin aika hukassa.

Haastateltavat mainitsivat, että verkostoituminen on tärkeää ja on hyvä osata tehdä itsensä näkyväksi. Haastateltavien mukaan moniammatillisuus toteutuu kuraattorin työssä päivittäin. Kuraattori työskentelee osana moniammatillista verkostoa ja yhteistyöltä muiden ammattien edustajien kanssa ei voi välttyä. Kuraattori tekee yhteistyötä esimerkiksi opiskeluhuollossa toimivien terveydenhoitajien ja koulupsykologien kanssa, sekä oppilaitoksen opettajien ja hallinnon kanssa. Yhteistyötä tehdään myös esimerkiksi nuorisotoimen, poliisin, lastensuojelun ja perheiden kanssa. Erään haastateltavan mukaan moniammatillinen työ on tärkeää, sillä muiden ammattilaisten näkökulmien ymmärtäminen ja huomioon ottaminen edistää asiakkaan edun mukaista toimintaa.

Koulutuksen kehittämiskohteet

Sosionomiopintoihin kaivattiin enemmän ja syvällisemmin eri lainsäädännön tuntemista ja soveltamista. Sosionomin työssä lainsäädännöllä on merkittävä rooli ja laaja lainsäädännön tunteminen on hyödyksi hyvin monella työkentällä.

Menetelmäosaaminen nousi tärkeäksi kompetenssiksi kuraattorin työssä. Kaikki haastateltavat kertoivat käyttävänsä työssään erilaisia menetelmiä, mutta kokivat, että niitä kaivattaisiin jatkuvasti lisää. Erään haastateltavan mukaan koulutuksen aikana oli saatu tietoa lähinnä menetelmien olemassaolosta, mutta niiden löytäminen ja haltuun ottaminen jäi pitkälti työntekijän omalle vastuulle. Etenkin toiminnalliset menetelmät koettiin tärkeiksi ryhmien ohjaamisessa ja niitä kaivattiin opintoihin lisää.

Projektiopinnot mainittiin hyväksi osaksi sosionomikoulutusta, mutta eräs haastateltava mainitsi, että olisi hyvä, jos projektien ideat tulisivat oppilaitoksen puolelta. Sosionomiopiskelijoiden toteuttamat projektit koettiin hyväksi ja tarpeellisiksi, mutta työelämäedustajilla ei ole aina tarpeeksi resursseja projekti-ideoiden kehittämiseen. Koulutuksen toivottiin painottavan enemmän luovia menetelmiä ja ylipäättään luovuutta ja omaa aktiivisuutta.

Se on oikeestaan aika luovaa työtä loppujen lopuksi, kun miettii. Et joku semmoinen, joka haluaa tulla sosionomin työtä tekemään ja odottaa, et sieltä tulee valmiit ohjeet ja prosessit, niin ehkä on vähän sitten väärät odotukset. Et kyllä siinä pitää tosissaan ite olla aktiivinen.

Sosionomin ja kuraattorin työssä moniammatillinen yhteistyö on tärkeää ja se toteutuu päivittäin. Useammassa haastattelussa tuli esille, että sosionomiopintojen aikana moniammatillisuutta painotettiin ja siihen innostettiin ja kannustettiin, mutta käytännössä sen toteutuminen oli vähäistä. Haastateltavat kertoivat saaneensa opintojen aikana kokemusta moniammatillisesta työstä lähinnä työharjoitteluiden kautta. Kuraattorin työskentelee päivittäin laajan monialaisen verkoston kanssa, johon kuuluu esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon ja oppilaitoksen työntekijöitä, sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden osalta esimerkiksi nuorisotyön ja lastensuojelun työntekijöitä. Moniammatillisuutta toivottiin lisää opintoihin tekemällä yhteistyötä eri koulutusalojen kanssa, erilaisten tehtävien tai projektien kautta.

Kannustettiin joo siihen yhteistyöhön, mutta käytännössä se oli todella vähäistä – – kun vertaa esimerkiksi kuraattorin työssä, niin eihän myö pärjättäis ilman sitä verkostoa.

Haastatteluissa tuli esille, että sosionomikoulutuksessa on jonkin verran oppilaitoskohtaisia eroja. Haastateltavat toivoivat, että sosionomikoulutus olisi yhtenäisempää ja saman tasoista oppilaitoksesta riippumatta. Eräs haastateltava toi myös esille toiveen, että koulutuksen valintakokeiden yhteydessä olisi edelleen jonkinlaiset psykologiset testit tai soveltuvuuskokeet. Haastateltava kertoi, että esimerkiksi harjoitteluihin tulleissa opiskelijoissa on eroja, ja olisi tärkeää selvittää ennen opintojen alkamista, kohtaavatko opiskelijan ja koulutusalan arvomaailma ja asenteet.

Se näkyy aika paljon jo ihan sillä lailla, et miten paljon erilaisia opiskelijoita tulee vaikka harjoitteluihin. Tulee todella hyviä opiskelijoita, mutta sit tulee semmosia, että mieltii, et mitenköhän oot niinku räpiköiny. Ja sit se on kamalaa, jos oot työelämässä ja työkaveri tulee töihin ja rupee itkemään, et ei miusta oo tähän.

Haastatteluista kävi myös ilmi, että sosionomikoulutus ei anna riittävää pätevyyttä esimiestehtävissä toimimiseen. Koulutukseen toivottaisiin silti lisää johtamiseen liittyviä opintoja. Vaikka kuraattori ei sosionomikoulutuksella voikaan toimia esimiestehtävissä, tarvittaisiin erään haastateltavan mukaan johtamisosaamista, jotta työntekijä osaisi arvioida omaa työtään ja ymmärtäisi johdon näkökulmaa.

Koulutuksen vahvuudet

Haastateltavien mukaan sosionomikoulutus on antanut hyvät perusvalmiudet ammatissa toimimiseen. Koulutus on antanut hyvät pohjatiedot menetelmäosaamisesta, palvelujärjestelmän tuntemisesta sekä kuraattorin työssä kohdattavista eri ikäryhmistä ja heidän mahdollisista haasteistaan. Lisäksi haastateltavat kokivat saaneensa koulutuksen aikana paljon eettistä osaamista, sillä eettisyyttä on painotettu opinnoissa koko koulutuksen ajan. Haastateltavat pitivät teorian ja käytännön yhdistämistä opintojen aikana omaa ammatillista osaamista vahvistavana tekijänä. Kaikki haastateltavat kuitenkin painottivat, että vaikka koulutus antaa hyvät lähtökohdat ja pohjatiedot ammatissa toimimiseen, kehittyä ammatillisuus pääasiassa vasta työelämässä.

Haastateltavat kokivat yhdeksi koulutuksen vahvuudeksi innostavat ja kannustavat opettajat. Kiitosta sai myös koulutuksen opiskelijoille antama mahdollisuus ohjata opintoja melko paljon omien kiinnostuksen kohteiden mukaisesti vapaavalintaisilla opinnoilla. Myös työharjoittelut ja projektiopinnot mahdollistivat opintojen suuntaamisen omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Haastateltavat myös mainitsivat, että harjoittelut ja projektit antavat hyviä työelämäyhteyksiä, jotka voivat auttaa työllistymään valmistumisen jälkeen tai osalla jo opintojen aikana.

Kyl mie olin melkein kaikkeen tyytyväinen. Mie jotenkin koin, että meillä oli tosi laadukas koulutus ja oli todella hyvät ammattitaitoiset opettajat.

Harjoittelut ja projektit tukivat myös vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä asiakastyön osaamista. Vuorovaikutustaitoja saatiin myös ryhmätöistä sekä

keskustelunomaisista luennoista. Myös erilaisten asiakastapausten läpikäyminen keskustelemalla tai draamapedagogisin keinoin koettiin hyviksi keinoiksi kehittää sekä vuorovaikutustaitoja että asiakastyön osaamista.

Haastateltavien mukaan koulutus on antanut hyvät valmiudet tutkivaan ja kehittävään työöteeseen. Koulutuksessa painotettiin työn kehittämisen näkökulmaa ja reflektointia sekä oikeanlaista kriittisyyttä. Erään haastateltavan mukaan opinnoissa kannustettiin esittämään kysymyksiä ja kyseenalaistamaan asioita rakentavassa hengessä, pohtimaan miten työtä tai omaa ammatillisuutta voitaisiin parantaa tai tehdä toisin.

6.3 Sosionomin muu rooli kouluympäristössä

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä pohdimme, olisiko sosionomille kuraattorin ohella muuta roolia tai toimenkuvaa kouluympäristössä. Haastattelujen perusteella jaoimme saamamme vastaukset kahteen yläkategoriaan, jotka ovat yhteisöllinen työ ja ennaltaehkäisevä työ. Alakategoriat puramme tekstissä (Liite 6).

Yhteisöllinen työ

Useammassa haastattelussa tuli ilmi, että sosionomille voisi olla tarvetta yhteisöllisen työn toteuttajana. Myös uusi opiskeluhuoltolaki painottaa enemmän yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Yhteisöllisellä toiminnalla edistettäisiin koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia ja osallisuutta. Lisäksi yhteisölliseen toimintaan sisältyisi oppilaitoksen ja kotien välistä yhteistyötä.

Eräessä haastattelussa tuli esille sosionomin mahdollisuus toimia ryhmien kanssa. Haastateltavan mukaan kuraattorin työajasta 80 % kuluu yksilötyöhön, joten ryhmätyöskentelyyn voitaisiin tarvita resursseja muualta. Ryhmätyöskentelyllä voitaisiin esimerkiksi edistää ryhmäytymistä, parantaa luokkahenkeä tai ratkoa ristiriitatilanteita. Sosionomikoulutus antaa monenlaiseen ryhmänohjaustyöhön hyvät eväät, joita oppilaitos voisi hyödyntää.

Toinen haastateltava ehdotti, että sosionomi voisi osallistua erilaisten tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen sekä toimia erilaisissa työryhmissä.

Tarkoituksena olisi osallistua kehittävään työhön, joka edistäisi opiskelijoiden hyvinvointia ja toisi opiskelijoiden ääntä kuuluville.

Nuoret viettävät nykyään hyvin paljon aikaansa sosiaalisessa mediassa. Eräs haastateltava kertoi, että nykyään on havaittavissa jonkin verran puutteita nuorten vuorovaikutustaidoissa. Sosiaalisessa mediassa vietetty aika on vaikuttanut siihen, että nuoret eivät aina osaa kohdata ihmisiä kasvotusten. Haastateltavan mukaan sosionomi voisi kiinnittää lasten ja nuorten vuorovaikutustaitojen puutteisiin ja auttaa parantamaan niitä.

Ennaltaehkäisevä työ

Toinen näkemys sosionomin roolista kouluympäristössä liittyi ennaltaehkäisevään työhön. Eräs haastateltava kertoi, että viime aikoina kuraattorille on ohjautunut entistä enemmän korjaavaa työtä vaativia asiakkaita, koska resurssit eivät tahdo riittää ennaltaehkäisevään työhön. Kuraattori työskentelee hyvin paljon työajastaan omassa työhuoneessaan, joten sosionomi voisi jalkautua opiskelijoiden pariin.

Kuraattorin luokse hakeudutaan yleensä silloin, kun nuorella on haasteita jollakin elämänalueella, tai kun on herännyt pelko alkavista haasteista. Sosionomi voisi toimia yhtenä oppilaitoksen turvallisenä aikuisena, jolle opiskelijat voisivat tulla juttelemaan kaikenlaisista arjen asioista. Opiskelijalla ei tarvitse olla valmiiksi haasteita tullakseen juttelemaan sosionomille. Sosionomi voisi myös mahdollisesti puuttua kuraattoria helpommin erilaisiin ristiriitatilanteisiin ja nähdä kiusaamistilanteet helpommin jalkautumalla oppilaiden joukkoon esimerkiksi välitunneilla.

Myös etsivä työ nähtiin haastatteluissa mahdolliseksi sosionomille kouluympäristössä. Syrjäanvetäytyvät lapset tai nuoret eivät aina uskalla itse hakea apua, joten sosionomi voisi yrittää havaita heidän haasteitaan jo hyvissä ajoin. Sosionomilla olisi jalkautuneena työntekijänä mahdollisuus havaita ja pyrkiä estämään syrjäytymistä.

Yhdessä haastattelussa myös pohdittiin, voisiko sosionomi toimia opettajan tai erityisopettajan työparina. Haastateltavan mukaan opettajien ja erityisopettajien

työajasta kuluu nykyään iso osa ohjaamiseen ja muuhun toimintaan kuin opettamiseen. Sosionomi nähtiin hyvänä mahdollisena työparina opettajalle, jotta tämän työtaakka kevenisi ja hän voisi keskittää enemmän aikaansa opettamiseen. Sosionomi voisi ohjata ja tukea nuoria, joilla on oppimisvaikeuksia tai muita koulunkäyntiä haittaavia haasteita. Lisäksi sosionomilla olisi mahdollisuus viettää oppilaiden kanssa aikaa myös välituntiajalla, jolloin sosionomi kuulee opettajia tai kuraattoria enemmän nuorten elämään liittyviä asioita.

7 Yhteenveto

Tutkimustuloksista selvisi, että kuraattorina työskentelevän sosionomin ammatillisuus on merkittävässä roolissa osana opiskeluhuoltoryhmää. Kuraattorin työ on monipuolista ja vaatii laaja-alaista osaamista sekä jatkuvaa moniammatillista yhteistyötä muiden opiskeluhuoltoryhmän toimijoiden sekä oppilaitoksen ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa.

Koulutuksessa saavutettu osaaminen näkyy kuraattorin työssä etenkin teoriaosaamisessa, menetelmäosaamisessa, asiakkaan kohtaamisessa, omassa ammatillisuudessa sekä eettisessä osaamisessa. Palvelujärjestelmän tunteminen ja asiakkaan ohjaaminen palvelujärjestelmässä koettiin erityisen tärkeäksi kuraattorin työssä. Lisäksi asiakkaiden yksilöllisyyden huomioiminen ja asiakkaan edun mukainen toiminta nostettiin tärkeäksi työn perustaksi. Oman osaamisensa ja työnsä tarkastelua ja jatkuvaa kehittämistä pidettiin tärkeänä, jotta asiakasta pystytään tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Kuraattorin työnkuva on monipuolinen ja tuloksien perusteella se vaatii laaja-alaista osaamista. Sosionomikoulutus vastaa työelämän vaatimuksiin antamalla laajan perustietämyksen työhön vaadittavista osa-alueista ja jonkin verran käytännön kokemusta sosiaalialalla työskentelystä esimerkiksi työharjoitteluiden kautta. Työelämässä koulutuksessa saavutettu osaaminen laajenee työkokemuksen myötä. Tutkimuksesta selvisi, että kuraattorin työ on haastavaa, sillä asiakaskunta on laaja ja asiakkaiden ongelmat moninaisia. Aiemmasta työkokemuksesta esimerkiksi lastensuojelusta on hyötyä kuraattorin työssä,

mutta se ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Työssä on kuitenkin kyettävä jatkuvasti kehittämään omaa ammatillisuuttaan ja sietämään työn kuormittavuutta, mikä ilmenee esimerkiksi suurina asiakasmäärinä.

Tutkimuksesta selvisi jonkin verran kehittämistarpeita sosionomikoulutukseen liittyen. Haastatteluissa nousi esille tarve saada syvemmin tietoa lainsäädännöstä ja eri lakien soveltamisesta. Myös menetelmäosaamista toivottiin lisää osaksi opintoja, sillä eri menetelmien löytäminen ja haltuun ottaminen nähtiin haastatteluissa jäävän työntekijän omalle vastuulle. Lisäksi tuloksista tuli esille, että moniammatillisuutta kaivattaisiin lisää osaksi opintoja, jotta opinnot vastaisivat paremmin työelämän vaatimuksiin.

Tutkimustulosten mukaan koulutuksen suurin ammatillista osaamista vahvistava tekijä on laajan teoriapohjan ja käytännön yhdistäminen opinnoissa. Koulutus antaa hyvät perusvalmiudet palvelujärjestelmäosaamisesta ja kuraattorin työssä kohdattavien asiakkaiden erilaisista haasteista. Haastattelussa kiitosta sai myös mahdollisuus suunnata opintojaan oman mielenkiinnon mukaan esimerkiksi harjoitteluiden kautta. Kokemuksen lisäksi harjoittelut antavat hyviä työelämäyhteyksiä.

Tulosten mukaan sosionomille voisi olla tarvetta ja kysyntää kouluympäristössä yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän työn toteuttajana. Kuraattori työskentelee pääasiassa työhuoneestaan käsin, joten sosionomi voisi jalkautua opiskelijoiden pariin ja sitä kautta havaita ja puuttua mahdollisiin ristiriitatilanteisiin. Sosionomi voisi auttaa opiskelijoita vuorovaikutustaitojen kehittämisessä sekä tehdä kehittäväää työtä, jolla edistettäisiin koko oppilaitoksen hyvinvointia ja tuotaisiin lasten ja nuorten ääntä kuuluville.

8 Pohdintaa

Tämä opinnäytetyö oli meidän molempien ensimmäinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus osoittautui haasteelliseksi tutkimusmuodoksi ja vaati hyvää valmistautumista onnistuakseen. Tutkimustulosten purkaminen oli aikaa vievää, mutta vain kolmen haastattelun otoksella ei liian työlästä. Tuloksia kävimme läpi

yhdessä vertailemalla toistemme merkintöjä, joista kokosimme selkeitä kokonaisuuksia.

Haastattelulomakkeena käytimme aiempaa tutkimusta varten tehtyä lomaketta, jonka muokkasimme omaa tutkimusta vastaavaksi. Lisäksi aiemman tutkimuksen huomioiden siitä, että osa kysymyksistä ei ollut vastannut tutkimuskysymyksiin, vaan muodostuivat sosionomin kompetenssien pohjalta, auttoivat meitä huomioimaan tämän seikan oman tutkimuksemme kysymyksiä pohdittaessa. Saimme haastatteluista hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiin ja yhteenvedon tekeminen tutkimuksesta oli melko selkeää.

Tutkimustuloksista selvisi, että sosionomin työkenttä on niin laaja, että koulutuksen aikana ei ehdi saada laajaa tietämystä jokaisesta asiasta. Koulutuksesta saa laajan perustietämyksen, mutta jää pitkälti opiskelijan omalle vastuulle paneutua syvällisemmin sosionomin työn eri osa-alueisiin oman kiinnostuksensa mukaisesti. Moniammatillisuutta kuitenkin kaivattiin lisää osaksi opintoja, sillä hyvin monella työkentällä sosionomi toimii jatkuvasti moniammatillisissa verkostoissa. Myös eri oppilaitosten välille kaivattiin lisää yhteneväisyyttä sosionomikoulutuksen osalta. Sillä, mistä on valmistunut sosionomiksi, ei pitäisi olla merkitystä osaamisen ja ammatillisuuden osalta.

Tekemämme tutkimuksen parityöskentely toimi hyvin. Pohdimme, olisiko kolmas tutkija ryhmässä helpottanut työntekoa vai tuonut haasteita työnjaossa. Koemme saaneemme tuotua omia näkemyksiämme ja havaintojamme vahvasti esille opinnäytetyöprosessin aikana. Työn etenemisestä ja mahdollisista haasteista olemme keskustelleet yhdessä ja löytäneet hyvin yhteisymmärryksen koko prosessin ajan. Koemme, että opinnäytetyöprosessimme on onnistunut ja se on tukenut ammatillista kasvuamme.

Saimme tutkimusta tehdessämme hyvän käsityksen kuraattorin, osaamisesta, työnkuvasta ja koulutuksen riittävydestä. Haastatteluista kävi ilmi, että kuraattorin työ on suurina asiakasmäärinä hyvin kuormittavaa. Pohdimme, että voisi olla hyvä tehdä jatkotutkimus Etelä-Karjalan alueen kuraattoreiden asiakkuuksista ja syistä asiakkaiden ohjautumiselle kuraattorin luokse. Tutkimus voisi auttaa ennaltaehkäisemään joitakin syitä, joiden vuoksi kuraattorin luokse

ohjaututaan. Lisäksi voitaisiin tutkia Etelä-Karjalan alueen lasten ja nuorten hyvinvointia ja hyvinvoinnin uhkatekijöitä.

Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla tutkimus sosionomin työnkuvasta kehitysvammaispuolella tai maahanmuuttopuolella. Oma tutkimuksemme täydentää tutkimusten joukkoa, joita on tehty jo varhaiskasvatuksesta, lastensuojelusta, vanhustyöstä ja päihde- ja mielenterveystyöstä Etelä-Karjalan alueella.

THL 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhoolto. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-japerheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto>. Luettu 20.10.2016.

THL 2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhoitoa koskeva lainsäädäntö. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-japerheet/lait_oppaat/opiskeluhoito/opiskeluhoillon_keskeinen_lainsaadant o. Luettu 8.11.2016.

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö Koulussa – avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Saatekirje

Sosiaali- ja terveysala, Sosiaalialan koulutusohjelma

Arvoisa kuraattori,

Olemme sosionomi (AMK) -opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä sosionomien (AMK) työstä kuraattorina. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitä sosionomien (AMK) työnkuvaan kuuluu koulukuraattorin työssä. Tarkoituksenamme on myös selvittää, miten sosionomi- (AMK) koulutus vastaa työn asettamiin vaatimuksiin. Tutkimuksemme selvittää, voidaanko sosionomien (AMK) työnkuvaa kehittää tulevaisuudessa kuraattorin työssä.

Varhaiskasvatuksesta, vanhustyöstä, lastensuojelutyöstä sekä mielenterveys- ja päihdetyöstä on aiemmin tehty vastaavanlaiset opinnäytetyöt, mutta kuraattorin työkenttä on vielä selvittämättä.

Osallistumisenne on meille tärkeää, jotta saamme tietoa koulullemme sosionomi (AMK) -koulutuksen kattavuudesta ja sen mahdollisista kehittämistarpeista. Tutkimus valmistuu vuoden 2017 aikana.

Ohessa on liitteenä tutkimuksemme kysymykset. Mahdollisuuksienne mukaan toivomme Teidän tutustuvan niihin etukäteen. Tulemme ottamaan Teihin yhteyttä ja varaamaan aikaa haastattelulle kyseisen kyselyn pohjalta.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Antamasi vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti, joten opinnäytetyöprosessissamme ei nouse esiin vastaajien henkilötietoja. Tapaamisessa keskustelut nauhoitetaan. Haastateltavat täyttävät suostumuslomakkeen ennen haastattelua. Haastatteluista kerätty materiaali hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen asianmukaisesti.

Toivomme vastaustanne! Kiitos avustanne.

Ystävällisin terveisin,

Jenni Koppi
jenni.koppi@student.saimia.fi

Ella Viianmaa
e-viianmaa@student.saimia.fi

Haastattelulomake

Taustatiedot:

1. Minä vuonna olet valmistunut sosionomi (AMK) – koulutuksesta?
2. Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi?
3. Kuvaile lyhyesti toimenkuvastasi työpaikallasi. Mitä työsi sisältää, vastuualueet ja asiakasryhmä?

Eettinen osaaminen:

4. Miten eettinen osaaminen toteutuu työssäsi?
5. Saitko sosionomi (AMK) – koulutuksen aikana riittävästi eettistä osaamista?
6. Miten huomioit asiakkaan yksilöllisyyden työssäsi?
7. Miten ennaltaehkäisevä työ esiintyy kuraattorin työnkuvassa?

Asiakasryhmien kohtaaminen:

8. Saitko sosionomi (AMK) – koulutuksen aikana tietoa asiakasryhmästä, jonka kanssa työskentelet?
9. Koetko saaneesi sosionomi (AMK) – koulutuksessa riittävästi tietoa kuraattorin työssä kohdattavien asiakkaiden eri ongelmista?
10. Miten vuorovaikutustaitojen kehittäminen huomioitiin sosionomi (AMK) koulutuksessa?
11. Mitä erityisosaamista kuraattorin työssä kohdattavien asiakkaiden kanssa työskentely vaatii?
12. Käytätkö työssäsi erilaisia menetelmiä?
13. Millaista tietoa sait sosionomi (AMK) – koulutuksessa eri menetelmistä ja niiden käyttämisestä?

Palvelujärjestelmäosaaminen:

14. Kuinka tärkeäksi koet palvelujärjestelmän tuntemisen työssäsi?
15. Miten sosionomi (AMK) – koulutus tuki palvelujärjestelmän tuntemista?
16. Millaiset valmiudet sosionomi (AMK) – koulutus on antanut asiakkaiden ohjaamiseen palvelujärjestelmässä?

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen:

17. Mitkä valmiudet sosionomi (AMK) – koulutus antoi moniammatilliseen työhön?
18. Miten moniammatillisuus toteutuu työssäsi?
19. Millaiseksi koet sosionomin/kuraattorin roolin muiden opiskeluhuollossa työskentelevien toimijoiden kesken?
20. Toteutuuko yhteiskunnallinen vaikuttaminen työssäsi?

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen:

21. Oletko osallistunut kehittämistyöhön nykyisessä työssäsi?
22. Millaiset valmiudet koet saaneesi sosionomi (AMK) – koulutuksesta kehittävään ja tutkivaan työotteeseen?
23. Näkyykö kehittävä ja tutkiva työote työssäsi?

Johtamisosaaminen:

24. Millaiset valmiudet koet saaneesi sosionomi (AMK) – koulutuksesta esimiestehtävissä toimimiseen?

Muut:

25. Olisiko mielestäsi sosionomille kuraattorin ohella muuta roolia kouluympäristössä?
26. Millaisia kehittämisideoita sinulla on sosionomi (AMK) -koulutukseen?
27. Mihin asioihin olet ollut tyytyväinen sosionomi (AMK) -opinnoissasi?
28. Oletko jatkokouluttautunut opintojen jälkeen?
29. Millaisesta jatkokoulutuksesta on ollut hyötyä ja millaiselle jatkokoulutukselle olisi tarvetta työssäsi?

Sosiaali- ja terveysala, Sosiaalialan koulutusohjelma

Suostumus

Sosionomi (AMK) kuraattorina — Selvitys Sosionomin (AMK) työtehtävistä ja osaamisesta osana opiskeluhuoltoa Etelä-Karjalan alueella
Jenni Koppi ja Ella Viianmaa

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

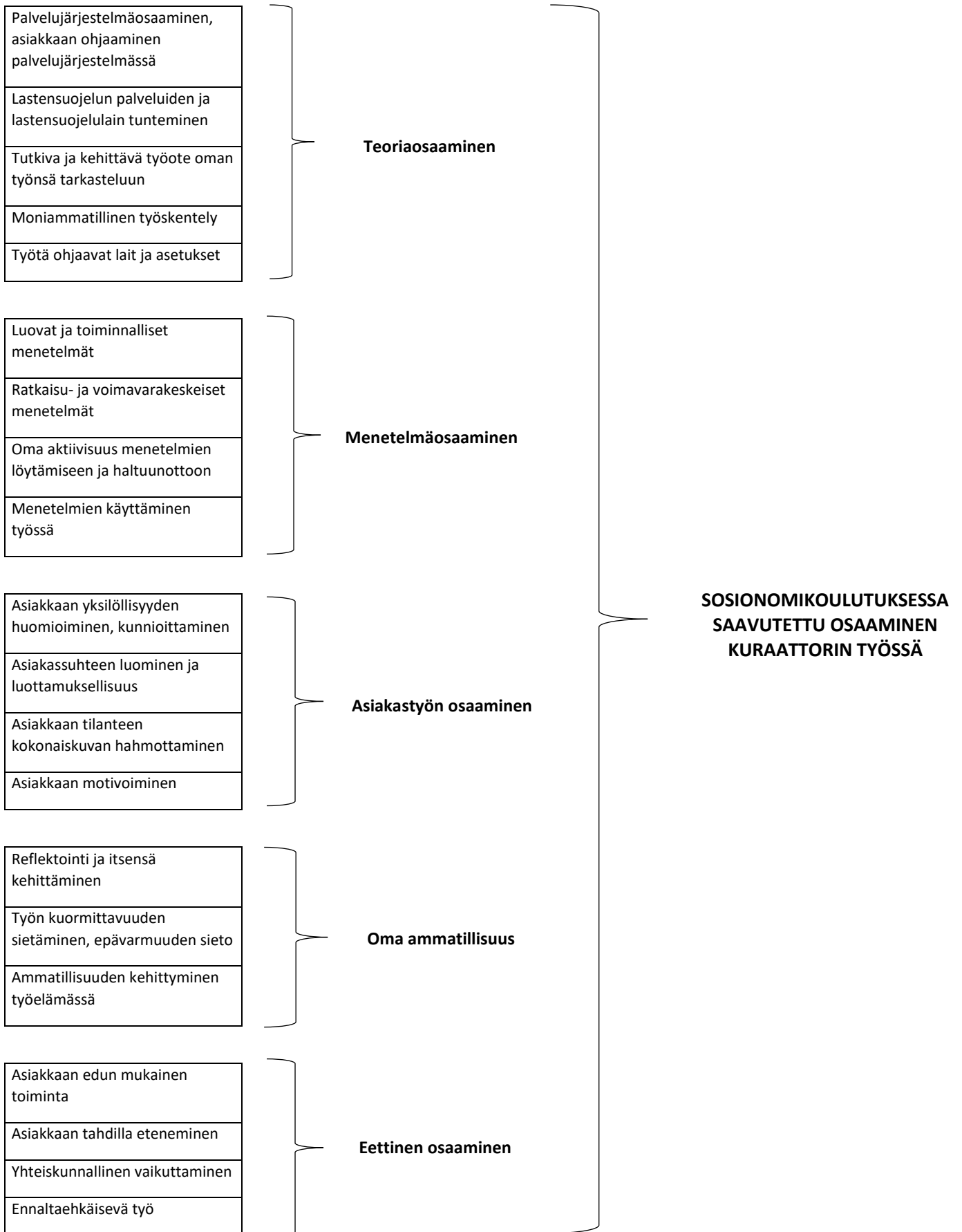

Haastateltava

Opiskelijat

Koulutuksesta saatu perustietämys
Työ syventää aiemmin saavutettua osaamista
Työn kuormittavuus, sinnikkyys
Taito arvioida asiakkaan kokonaistilannetta ja asiakastapauksen kiireellisyyttä
Kyky heittäytyä ja muuttaa toimintaansa tilanteen mukaan
Oman ammatillisuuden kehittäminen, kriittinen ja tutkiva työote
Vuorovaikutustaidot, asiakassuhteen yksilöllisyys
Menetelmäosaaminen
Palvelujärjestelmäosaaminen
Verkostoituminen, moniammatillisuus

Työn vaatimukset

Syväisempää lainsäädännön opiskelua
Menetelmäosaamista, eri menetelmiä
Projektiopintojen sisältö oppilaitoksen puolelta
Moniammatillisuus osaksi opintoja
Sosionomikoulutuksen yhdenmukaisuus eri oppilaitosten välillä
Soveltuvuuskokeet, psykologiset testit
Johtamisosaamista oman työn arvioimiseksi ja esimiestehtävien näkökulmien ymmärtämiseksi

Koulutuksen kehittämiskohteet

Hyvät perusvalmiudet, teorian ja käytännön yhdistäminen
Innostavat ja kannustavat opettajat
Mahdollisuus ohjata opintoja oman mielenkiinnon mukaan
Hyvät työelämäyhteydet projekteista ja työharjoitteluista
Työharjoittelut tukevat vuorovaikutusosaamista ja asiakastyön osaamista
Hyvät valmiudet tutkivaan ja kehittävään työotteeseen

Koulutuksen vahvuudet**SOSIONOMIKOULUTUKSEN VASTAAVUUS TYÖELÄMÄN VAATIMUKSIIN**

